

У деяких дослідженнях простежується розуміння дуалістичної природи педагогічної майстерності, яка виявляється у поєднанні особистісного і професійного, теоретичного і практичного, мотиваційного і реалізаційного компонентів, масового та індивідуального. У працях, присвячених вивченню педагогічної майстерності, спостерігається надання переваги практично-діяльнісній спрямованості утворення, або навпаки – намагання розкрити педагогічну майстерність через сутнісні характеристики вчителя, такі як професійні знання, педагогічна культура, особисті риси та якості.

Отже, здійснений нами аналіз зазначеної проблеми дозволяє зробити такі **висновки**:

1. Педагогічна майстерність учителя літератури має відповідати вимогам українського суспільства щодо рівня та характеру вирішення завдань навчання і виховання учнівської молоді, належним чином реагувати на ці зміни в освітньо-культурному просторі, що пов'язані з розвитком науки, культури і мистецтва. Можна спостерігати, як відбувається збагачення вітчизняної і світової культури, розвивається науково-технічний прогрес, з'являються нові інформаційні системи і технології, що не можуть не впливати на професійну діяльність вчителя та підвищення його педагогічної майстерності.
2. Серед основних шляхів підвищення педагогічної майстерності вчителя літератури нами виділено наступні: приведення навчально-виховної роботи вчителя у відповідність з новими соціальними вимогами, урахування у навчально-виховній роботі вчителя найважливіших тенденцій розвитку художньої культури, забезпечення у процесі навчально-виховної діяльності роботи особистісного та професійного самовдосконалення вчителя та гармонійний розвиток найважливіших професійних якостей вчителя літератури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм як інтегративне особистісно-діяльнісне новоутворення учителя-вихователя // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту. – 2003. – № 12. – С. 97–100.
2. Зязюн І.А. Психодіагностика педагогічної майстерності вчителя // Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту. – 2003. – № 12. – С. 52–55.
3. Кіщенко Ю.В. Формування професійної майстерності вчителя в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2000. – 20 с.
4. Субетто А.И. Онтология и феноменология педагогического мастерства. – Тольятти: Изд-во фонда Развитие через образование. – 1999. – Кн.1. – 1999. – 206 с.

УДК 378:79:7.026

Сердотецька Я.М.

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ХУДОЖНЬОЇ ГРАФІКИ

У даній статті розглянуто систему взаємовідносин педагога і студентів у спільній творчій діяльності на заняттях з художньої графіки.

The article considers the teacher and student interaction in joint creative activity during artistic graphics classes.

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття принципово змінюються погляди на зміст та структуру художньо-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва в системі сучасної національної вищої освіти, котра залучається до європейського освітянського простору. Проблема професійної підготовки визначається як об'єктивна соціальна потреба суспільства. Художньо-графічна підготовка

майбутнього вчителя виступає як важливий компонент його професійної культури, педагогічної компетентності. Аналіз системи художньо-педагогічної освіти констатує той факт, що сучасний стан художньо-графічної підготовки студентів, рівень їх навчальних досягнень має низький показник. Результати засвідчують, що в становленні вчителя образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва художня графіка є одним із важливих специфічних видів оперативного і активного усвідомлення та освоювання навколишньої дійсності, представляє широкі художньо-образні, композиційні, виражальні можливості для активізації творчої діяльності особистості. Тому сучасна постановка дидактичних завдань художньо-графічної підготовки окреслює коло питань цілеспрямованого удосконалення системи навчання основ художньої графіки. Важливим серед них є дослідження проблеми використання різних видів мистецтва оригінальної та друкованої графіки для активізації художньо-творчої діяльності студентів у процесі навчання.

Аналіз досліджень та публікацій з визначеної проблеми засвідчує, що творча діяльність є наслідком активних навчально-пізнавальних та практичних способів дій у конкретній цілеспрямованій діяльності в період професійної підготовки. Професійно-творча діяльність протікає на рівні теоретичного та практичного оволодіння системою значущих знань, умінь, навичок, що зумовлюють процес формування професійних якостей інтелектуально-творчого потенціалу особистості.

У ході вивчення основоположної літератури з психології особистості (Ананьєв Б.Г., Виготський Л.С., Зязюн І.А., Кузін В.С., Леонтьєв А.Н., Ломов Б.Ф., Шорохов Є.В.) було виявлено, що особистість розвивається при постановці і рішенні різних творчих проблем, що підставою особистості є творча діяльність. Концептуальним положенням вивчення творчої діяльності визначена “категорія предметної людської діяльності” і аналіз її внутрішньої макроструктури, що надає можливість розглянути проблеми активізації творчих способів дій студентів у процесі художньо-графічної підготовки, професійному становленні особистості, формуванні її майстерності. В професійному зростанні та розвитку творчих здібностей у студентів художньо-графічного факультету, потенціалу особистості провідна роль відводиться формуванню художньої структури особистості, в котрій взаємозв'язок філософського і художнього мислення складає активну основу. В цьому аспекті процес активного розвитку творчої особистості в умовах професійної художньо-графічної освіти потребує від художника-педагога оволодіння психологічними механізмами художньо-педагогічними методами взаємовпливу на навчально-творчу діяльність студентів. Аналіз роботи колег, викладачів дисциплін мистецького циклу показав, що художньо-педагогічний процес протікає в умовах спільної діяльності студентів в учінні і педагогів у навчанні їх.

У художньо-навчальному процесі студент виступає як суб'єкт творчої діяльності, котрий своєю активністю в значній мірі визначає результати навчально-творчої діяльності. Тому проблема творчої активності завжди цікавила педагогів, особливо ті індивідуально-психологічні фактори, котрі забезпечують емоційну успішність у художньому навчанні-учінні.

Проведений вище аналіз дозволяє окреслити одну із важливих дидактичних умов активізації творчої діяльності студентів на заняттях з дисципліни “Художня графіка”. Такою дидактичною умовою постає організований професійно-діяльнісний підхід у доцільному співвідношенні навчально-академічної форми діяльності, котра формується учасниками процесу навчання-учіння і є засобом формування художньо-графічних знань та системи умінь, та перетворюючої форми навчально-професійної діяльності, котра є засобом зростання предметно-професійної майстерності в галузі мистецтва графіки. В сукупності вони активізують творчу діяльність у професійному становленні майбутнього педагога-художника.

Формулювання цілей статті. Важливим фактором нашого дослідження буде розгляд системи взаємовідношення педагога і студентів у спільній творчій діяльності, без котрої неможливо створювати мотивацію для активізації способів дій художньо-творчої

діяльності студентів та професійного зростання педагогів-художників в умовах педагогічного навчального закладу.

Результати дослідження. Свідоме творче ставлення студентів до художньо-графічної діяльності може бути досягнуто шляхом постійного впливу високопрофесійних художників-педагогів і шляхом створення творчої атмосфери в майстернях як навчальної лабораторії професійного зростання майбутнього фахівця. У процесі формування професійно-творчих якостей та умінь майбутніх педагогів-художників на заняттях художньою графікою ми виділяємо два основних напрями діяльності учасників процесу навчання-учіння. Перший напрям має за мету розвиток індивідуальних здібностей шляхом набуття практичних умінь у процесі навчальної творчої роботи на заняттях з дисципліни “Художня графіка” в сукупності з іншими дисциплінами мистецького циклу, що оформлюють дидактичне поле професійної діяльності вже в рамках навчально-пізнавальної діяльності, художньо-педагогічної освіти. Другий напрям пов’язаний з питаннями виховного характеру і зумовлює виховання творчих якостей особистості “від почуття викладача до почуття студента” за умов професійно-діяльнісного підходу до процесу навчання та учіння. В цьому аспекті художник-педагог не викладає предмет своєї педагогічної діяльності, а передає свої почуття на рівні професійної компетентності, оперуючи художньо-образними категоріями. В цьому сенсі опредмечуються способи художньо-образних дій професійної творчості студентів у системі “педагог – художня діяльність – студент”. Художник-педагог (викладач) навчає основ творчості своєї художньої діяльності, передає професійний досвід своєї творчості, а студент отримує досвід для професійного самозростання й способи координації професійно-творчого зростання в самостійній діяльності за будь-яких умов та факторів впливу на нього. І в цьому аспекті ми визначаємо одну із найважливіших дидактичних умов педагогіки майстерні, що ґрунтується на базисних основах дидактики художньої педагогіки та методики наочного навчання, котрі створюють внутрішню мотивацію навчально-творчої діяльності студента в професійному спрямуванні. Визначена умова має важливе значення для формування професійно-творчої особистості фахівця, тому що за висловом Б.М.Неменського “почуття неможливо “вивчити” і “здати”, як знання – по математиці або по історії, чи навіть по мистецтву. В цих напрямках ми вбачаємо професійно-творче зростання майбутнього вчителя образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва, так як його освіта протікає в атмосфері практичної роботи разом з викладачем, формується і розвивається професійно-творча досконалість, як ступінь довершеності у професії. Основна дидактична умова професійно-творчого становлення й професійного зростання особистості, а в нашому розгляді – формування художньо-графічної майстерності, випливає із загальновизнаного принципу єдності свідомості та діяльності, сформульованого С.Л. Рубінштейном: “суб’єкт у своїх діяннях, в актах своєї творчої самодіяльності не лише знаходиться і виявляється; він у них створюється і визначається”. Цей принцип поділяє й О.М.Леонтьєв, котрий наголошує, що “діяльність людини і становить субстанцію його свідомості”, “що внутрішнє (суб’єкт) діє через зовнішнє і цим само себе змінює”. Навчання прийомам методичного втілення задуму художника є важливим джерелом розвитку творчої активності особистості майбутнього педагога-художника. При цьому активна творча діяльність особистості зумовлюється інструментарієм творчого мислення, художньо-образного сприйняття й вираження задуму в матеріалі.

Методологічною першоосновою у формуванні активної творчої особистості майбутнього педагога-художника виступає художня педагогіка, центром активізації творчої діяльності студентів якої постає методика наочного навчання, залучення студентів до оволодіння професійною художньо-графічною майстерністю, що забезпечує ефективність спільної роботи учасників навчально-виховного процесу на заняттях художньою графікою.

В основу дослідження окресленого аспекту, якісного рівня показників взаємовпливів в системі викладач – художня практика – студент, для визначення цілісно-розгорнутої картини діяльності викладача й існуючих характерних професійно-творчих відношень у ціннісно-орієнтованій єдності нами були включені такі фактори, котрі визначалися за 12-бальною системою оцінювання лекційного матеріалу, методичної практичної діяльності

викладача, що складав від кількості показників студентами (третій курс художньо-графічного факультету Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського) середній бал та процентне вираження, а саме: ясність, доступність та компетентність у подачі теоретичного матеріалу відповідно – 9,27 і 10,27; аналітичний підхід до викладання програмного матеріалу – 9,67 і 9,58; актуальність ілюстрованого матеріалу 9 і 9,2; здатність викликати інтерес до предмету – 9,67 і 10,07; зв'язок змісту дисципліни з практикою – 10,93 і 11,07; наявність наочного показу – 8,29 і 8,36; спонукання до професійно-творчої діяльності – 10,27 і 10,33; творчий підхід до художнього навчання студентів – 10, 7 і 10,8; культура мовлення – 8,87 і 9; вимогливість педагога – 7,73 і 8,07; професійна компетентність – 10,13 і 10,2. Результати аналізу показали середній бал по лекціям – 0,58 (79,83%), по практиці – 9,7 (80,83%) і в цілому середній бал, що характеризує діяльність педагога на заняттях зі студентами спеціальності “Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво” за спеціалізацією “Етика та естетика” на заняттях із дисципліни “Художня графіка” складає 9,64 (80,33%).

Проведений вище експериментальний аналіз дозволяє говорити про подальшу доцільну організацію професійної діяльності художника-педагога, котра має безпосередній вплив на професійне становлення фахівця та його професійно-творчу діяльність у рамках навчального процесу.

Висновок. Процес розвитку творчої особистості студента в умовах професійної художньо-графічної освіти потребує від педагога вищої школи оволодіння психологічними механізмами відмінностей особистості та індивіда. Розвиток творчої особистості в спільній мисленнєво-практичній діяльності є важливою дидактичною умовою і розглядається нами як система взаємовідношень викладача і студента у спільній творчій діяльності, без котрої неможливе виховання, зростання творчої індивідуальності майбутнього вчителя образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Отже, професійно-творча діяльність є для нас важливим фактором дослідження дидактичних умов художньо-графічної підготовки майбутніх учителів образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Подальший напрямок дослідження. У даній статті ми розглянули тільки незначну частину проблеми активізації творчої діяльності студентів у системі художньо-графічної підготовки майбутніх педагогів-художників. На подальше передбачається розгляд дидактичних умов художньо-графічної підготовки студентів, зумовлених методичним обґрунтуванням процесу навчання-учіння в системі художньо-педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Казанжи Ф.И., Резниченко Н.И. Профессиональная подготовка студентов 1–5 курсов художественно-графического факультета в условиях непрерывной практики: Методические рекомендации. – Одесса, 1989.
2. Мартинович Н.С. Развитие творческого потенциала личности будущего учителя средствами искусства: Методичний посібник. – 2-е вид., доп. – Луганськ: Альма матер, 2002.
3. Неменский Б.М. Принципы программы непрерывного художественного образования. / Образовательная область “Искусство”: Сб. науч.-метод. мат-лов по проблемам художественного образования / Отв. ред. Л.Е.Курнешова. – ГОМЦ “Школьная книга”, 2000.
4. Рубинштейн С.Л. Принцип творческой самодеятельности (К философским основам современной педагогики) // Вопросы психологии. – 1984. – №4. – С. 101–108.
5. Штомпель Г.О. Професійне зростання педагога // Наукові записки: Збірник наукових статей Національного пед. ун-ту ім. М.П.Драгоманова. – К.: НПУ, 2001. – Вип. XLIV. – С.156–165.
6. Юсов Б.П. Личность и творчество: проблемы, идеи, возможности. – Луганск: Пресса, 1997.